

Оптимальним методом визначення фактичного розміру збитків урожаю в усіх формах сільськогосподарського підприємства, селянського (фермерського господарства) та інших є вибірковий метод, за допомогою якого протягом 3-х робочих днів зі дня настання страхового випадку передбачається оцінити збитки урожаю сільськогосподарської культури.

Значною перевагою вибіркового методу є мінімальні витрати часу на отримання репрезентативних даних. Вибірковий метод дає можливість отримати точні результати щодо збитків урожаю сільськогосподарських культур у результаті настання страхового випадку.

Застосування вибіркового методу у визначенні збитків урожаю сільськогосподарських культур у разі настання страхового випадку є актуальним, своєчасним і необхідним на сучасному етапі розвитку сільськогосподарського виробництва в ринкових умовах, необхідності страхування очікуваного врожаю сільськогосподарських культур. Вибірковий метод визначення збитків урожаю може бути рекомендований до запровадження у практичну діяльність страхових компаній, сільськогосподарських підприємств.

В. С. БІЛОУС, канд. іст. наук, професор кафедри політології та соціології КНЕУ

НЕОБХІДНІСТЬ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ САМООРГАНІЗОВАНИХ СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Знання про суспільство, сутність, закономірності і випадковості його виникнення, функціонування й розвитку набувають в сучасних умовах особливого значення. Це обумовлено тим, що людство вступило у ХХІ ст. в умовах величезних за масштабами та ґрунтовністю системних перетворень, пов'язаних не лише з об'єктивними закономірностями, а й випадковостями суспільного розвитку.

Наукові знання про суспільство, як показує аналіз постнеокласичного етапу розвитку науки і освіти, в сучасних умовах не можна ні створювати, ні засвоювати лише на основі діалектичної методології та жорсткого детермінізму, які тривалий час домінували та й сьогодні нерідко є домінуючою методологією пізнання. В реальному житті широкий клас явищ і процесів не

вкладаються в рамки лінійних схем та закономірностей, вони за своєю суттю є самоорганізованими, самовиникаючими, самокерованими системами.

Відповіддю на нові виклики часу було виникнення нової теорії і методології розвитку, яку засновники назвали синергетикою; об'єктом цієї науки постали не просто системи, що ведуть себе подібно термодинамічним, детермінованим, а суттєво нелінійними, самоорганізованими, відкритими системами, які є далеко від стану рівноваги. Тому синергетику Г. Хакен визначає як науку, що кількісно і якісно вивчає самоорганізовані системи високого рівня складності; ці системи складаються з багатьох підсистем різної природи.

Синергетика виникла в надрах природничих наук (фізики, хімії, біології та ін.), ставши альтернативою класичних теорій розвитку та дуже скоро (в другій половині ХХ ст.) проникла у сферу гуманітарної парадигми.

У соціальній метасистемі всі її підсистеми — від індивіда, соціальної групи до суспільства — є самоорганізованими соціальними системами зі своїми підсистемами. Саме ці реалії обумовлюють необхідність використання теорії і методології синергетики та самоорганізації в процесі викладання й вивчення гуманітарних дисциплін.

Доцільність використання принципів і методів синергетики і самоорганізації визначаються тим, що: *по-перше*, будь-яка наука являє собою «відкриту систему»; *по-друге*, для наукового пізнання характерний концептуальний (допарадигмальний) хаос; *по-третє*, науці притаманна синхронізація; *по-четверте*, науку відрізняє нелінійність; *по-п'яте*, в науці можливий вихід за межі певної міри.

Методика аналізу самоорганізованих соціальних систем мусить включати: 1) чітке визначення таких категорій (понятійного апарату): синергетика, самоорганізація, ентропія, хаос, порядок, біфуркація, аттрактор, аттрактивність, акупунктура, флуктуація, нелінійність, необратимість (незворотність), нерівноважність, нетеологічність, відкритість системи та ін.; 2) глибокі знання і вміння використовувати загальнонаукові методи: діалектику, синергетику, історизм, системність; 3) знання і вміння використовувати спеціальні методи синергетики і самоорганізації: системний аналіз, спонтанність, локальність, процесуальність, варіантність можливих аттрактивних станів, позитивний зворотний зв'язок, порівняльний аналіз детермінованості й випадковості, аналіз дисипативних структур та ін.

Отже, синергетичний аналіз самоорганізованих соціальних систем має стати надійним і ефективним засобом удосконалення

раніше створених і нових методик, наявного і нового інструментарію викладання і вивчення гуманітарних дисциплін у Київському національному економічному університеті та в інших навчальних закладах України.

Л. Л. БОРИСЕНКО, ст. викладач кафедри педагогіки і психології КНЕУ

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ СТИЛІВ СТУДЕНТІВ У КИЇВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Впровадження та розповсюдження навчальних інновацій у Київському національному економічному університеті не може ефективно здійснюватися без узгодження двох видів досвіду:

1) нагромадженого передового досвіду КНЕУ з організації та проведення навчально-виховного процесу (прогресивні, сучасні методи навчання: тренінги, сюжетно-рольові та ділові ігри, аналіз конкретних ситуацій (кейси), робота в «малих групах», система контролю та оцінювання знань;

2) суб'єктного досвіду особистості студента, його самоцінності, самобутності як активного його носія, що склався ще задовго до організованого навчання у КНЕУ та складається, формується у процесі навчання.

Одним із шляхів узгодження, встановлення взаємовідповідності цих досвідів є формування навчальних стилів студентів як своєрідної, стійкої системи способів, заходів (зумовленої індивідуально-психологічними особливостями особистості), завдяки яким суб'єкти навчально-пізнавальної діяльності досягають найкращих результатів у засвоєнні певних предметів з певних дисциплін.

У ході психолого-педагогічної підготовки студентів КНЕУ були зібрані та оброблені матеріали, які дали можливість охарактеризувати різноманітні прояви навчальних стилів студентів, класифікувати їх з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей особистості:

1) навчальний стиль студента — це інтегративна характеристика навчальної діяльності, яка відображає його когнітивний стиль, психомоторний стиль, стиль поведінки та самоуправління, стиль спілкування;

2) у студентів різних форм навчання виявлені різні типи навчальних стилів за структурно-функціональними параметрами;